

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра цивільного процесу

ПРАКТИКА ЄСПЛ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

**МАТЕРІАЛИ
круглого столу**

*м. Одеса,
5 квітня 2016 року*

Одеса
«Юридична література»
2016

шення розумних строків розгляду справи, слугуватиме гарантією реального виконання рішень Європейського Суду.

Суддям необхідно враховувати запровадження розумних строків розгляду справи і розглядати справи у розумний для кожного індивідуального випадку строк, при цьому орієнтиром не завжди має бути встановлений граничний строк, визначений процесуальними нормами.

Л і т е р а т у р а

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод // Офіційний вісник України. — 1998. — № 13. — Ст. 270.

2. Банчук О. Розумний строк розгляду справи у суді: європейські стандарти та українські реалії // Адвокат. — 2005. — № 11 (62). — С. 7–10.

Ліопол Інна Михайлівна,

*асистент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД І РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ МІСЦЕВИМИ ТА АПЕЛЯЦІЙНИМИ СУДАМИ УКРАЇНИ

4 листопада 1950 року Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод проголосила гарантію кожному, хто перебуває під юрисдикцією Високих Договірних Сторін, прав і свобод, визначених у Конвенції. Метою Ради Європи являється досягнення між її членами тіснішого єднання, а одним із засобів досягнення цієї мети є розвиток і забезпечення прав людини та основоположних свобод. Саме тому, на постійній основі, функціонує Європейський суд з прав людини, що і забезпечує дотримання положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та протоколів до неї [1, ст. 19].

Верховна Рада України 17 липня 1997 року ратифікувала Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року. Внаслідок набрання чинності для України 11.09.1997 р. зазначеної Конвенції, кожна неурядова організація або група осіб, що знаходяться під юрисдикцією України, а головне, кожна фізична особа, отримали право звертатися зі скаргою про порушення Україною прав і свобод до Євро-

пейського суду з прав людини, після використання всіх національних засобів правового захисту, таких як перегляд судових рішень та ухвал в апеляційному та касаційному порядкух та перегляд судових рішень Верховним Судом України [2].

Перевірка судових рішень, що не вступили в закону силу, являється процесуальною гарантією захисту прав, свобод та інтересів осіб, які беруть участь у справі в суді першої інстанції. Виконання завдань цивільного судочинства досягається реалізацією цими особами права на оскарження судових рішень і перевіркою судом апеляційної інстанції їх законності і обґрунтованості шляхом повторного розгляду справи, з можливістю встановлювати нові факти, досліджувати нові докази, а також докази, які досліджувались судом першої інстанції з порушенням встановленого порядку. Оскільки існують випадки, коли місцеві суди у своїй практиці ухвалюють рішення з порушенням або неправильним застосуванням норм матеріального або процесуального права, неповно з'ясувавши обставини, що мають значення для справи. Тому, при перевірці справ судом апеляційної інстанції також доцільним є використання норм Конвенції з прав людини та основоположних свобод та застосування рішень Європейського суду з прав людини.

При правильному застосуванні норм Конвенції та рішень Європейського суду при здійсненні судочинства, можна сподіватися і на зменшення звернень громадянами України до Європейського суду задля оскарження рішень суду, ухвалених судами України з порушенням прав людини та основоположних свобод.

Аналізуючи дотримання положень Конвенції з прав людини та основоположних свобод і застосування рішень Європейського суду з прав людини місцевими та апеляційними судами, слід зазначити, що в Україні постійно використовується ця практика при вирішенні цивільних справ.

Так, наприклад, рішенням Київського районного суду м. Харкова від 12.09.2012 р. відмовлено в задоволенні позову про відновлення порушеного права, стягнення моральної шкоди. Рішенням судової колегії судової палати у цивільних справах апеляційного суду Харківської області від 26.11.2012 р. вказане рішення було скасоване. Позов задоволено частково — відмовлено в позові про стягнення моральної шкоди. Виходячи з матеріалів справи, звернувся позивач з позовом до суду в червні 2006 року.

З метою з'ясування обставин справи, судом було призначено відповідні експертизи. Однак, проміжок часу між призначеннями експертиз склав п'ять років. Взагалі ж справа перебувала в провадженні суду

першої інстанції протягом шести років, що не відповідає вимогам розумного строку.

Тобто, Київським районним судом м. Харкова було порушено ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, якою встановлено право кожного на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом [3].

Судами Миколаївської області, як свідчить практика, також застосовувалися положення ст. ст. 6, 8, 10 Конвенції, положень ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції і, відповідно до них, рішень Європейського суду з прав людини при ухваленні судових рішень. Вивчені судові рішення вказують на те, що місцеві суди області здебільшого правильно застосовували положення Конвенції та рішення Європейського суду як частини національного законодавства при вирішенні цивільних справ протягом 2013 року. Практика Європейського суду та Конвенція застосовувались при винесенні рішень у 47 цивільних справах. Отже, останнім часом судді все більше звертають увагу на практику Європейського суду з прав людини, посилаючись на неї у своїх рішеннях, що має позитивне значення у справі наближення до загальноприйнятих світових стандартів судочинства і захисту прав людини [2].

Крім того, аналізуючи рішення Європейського суду з прав людини варто наголосити, що більшість справ проти України, розглядаються з підстав порушення ст. 6 Конвенції, а саме: надмірної тривалості провадження (розумність розгляду справ) («Єфремов проти України», «Фандралюк проти України», «Цихановський проти України»), щодо порушення принципу юридичної визначеності та незаконного продовження судового провадження апеляційним судом («Пономарьов проти України»), порушення права на розгляд справи незалежним та безстороннім судом після скасування рішення апеляційним судом і повернення справи на новий розгляд до суду першої інстанції («Романова проти України») та багато інших справ щодо порушення загальних принципів цивільного судочинства.

Принцип незалежності та неупередженості суду, принцип гласності, доступності судового розгляду, принципи розумності та вмотивованості судового рішення, принцип справедливості являються обов'язковими принципами для всіх держав-учасників Міжнародного пакту про громадські і політичні права від 16.12.1996 року. Порушення наведених принципів цивільного процесу, тягнуть за собою оскарження рішень суду до Європейського суду з прав людини.

З огляду на вищевикладене, та виходячи з положень ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європей-

ського суду з прав людини», можна дійти висновку щодо доцільності застосування як джерел права, Конвенції з прав людини та основоположних свобод, а також рішень ЄСПЛ при вирішенні справ судами України, з метою удосконалення судочинства. Тобто, застосування практики Європейського суду вкрай важливо та сприяє підвищенню якості роботи судів і формуванню однакових підходів до застосування законодавства.

Л і т е р а т у р а

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод // Офіційний вісник України. — 2006. — № 13. — Ст. 270.
2. Аналіз застосування судами практики положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та рішень Європейського суду з прав людини при здійсненні цивільного судочинства за 2013 рік. місцевими судами Миколаєва [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://mka.court.gov.ua/sud1490/uzagalnenj/uzagal_sud_praktik/konven.
3. Аналіз застосування практики Європейського суду з прав людини та дотримання Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод місцевими судами Харкова та Харківської області та апеляційним судом Харківської області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://hra.court.gov.ua/sud2090/inf_court/generalization/criminal1.

Притуляк Валерій Миколайович,

*асистент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОЦЕСУАЛЬНА ПРИРОДА ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Виконання судових рішень у цивільних справах є складовою частиною на справедливий суд та однією з процесуальних гарантій доступу до суду.

Відповідно до Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами членами [1] Україна взяла на себе зобов'язання з адаптації законодавства, що відображено у Концепції адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [2].

Розглянувши практику Європейського суду з прав людини (надалі — Європейський суд), щодо встановлення місця виконавчого прова-